

İstanbul Kültür Üniversitesi

III. Uluslararası Türk Dili ve Edebiyatı Öğrenci Kongresi
2010

TUDOK 2010

20 – 22 Eylül 2010

BİLDİRİLER

Cilt 1

Istanbul Kültür University

3rd International Student Congress of
Turkish Language and Literature
2010

TUDOK 2010

20 – 22 September 2010

PROCEEDINGS

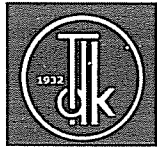
Volume 1

Yayına Hazırlayanlar

K. Şahan - H. B. Yeşiltaş

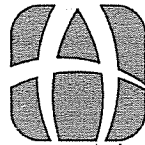
M. O. Hasdedeoğlu - N. Gür - K. Yıldırım

ANA SPONSOR

Tepe Akfen

Resmî Seyahat Acentası

turizm
ALBEDO

BİLİŞİM SPONSORU

İLETİŞİM SPONSORU

ULAŞIM SPONSORU

ÜRÜN VE HİZMET SPONSORLARI

YILDIZLAR Restaurant

GEÇMİŞTEN BEYAZ CAMA YANSIYAN GELENEK: KOMEDİ DÜKKÂNI

Aysun DURSUN

Muğla Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü

ÖZET

Kültür tarihinde, geleneksel kabul edilen kültürel yaratmaların, toplumsal yaşamda geçerliliğini kaybettiği düşünülse de pek çok kültürel unsurun adeta yeniden yapılandırılarak bir başka ifadeyle güncellenerek bu güne taşınmaya çalışıldığı söylenebilir. Modern çağın en önemli kitle iletişim araçlarından biri televizyondur. Hemen her evde bulunan televizyon sayesinde burada yayımlanan programların geniş halk kitlelerine aktarılması söz konusudur. Böylece kısa vadede yok olduğunu düşündüğümüz kültürel belleğe ait sözlü ürünler, uzun vadede televizyon dünyasında yeniden yapılandırılarak genç kuşaklara tanıtılıp sevdirebilir.

Günümüzde kültür endüstrisi çerçevesinde halka ulaşmak, halkla iletişim kurmak için geleneğe, geçmişe başvurulduğu görülmektedir. Bu bağlamda gerek yazılı ve gerekse görsel basında çok çeşitli örneklerle karşılaşmaktayız. “Komedi Dükkânı” adlı televizyon programı bu örnekler içinden Geleneksel Türk Tiyatrosu’na benzerlikleriyle ön plana çıkmaktadır. Bu program 2007 yılından itibaren çeşitli televizyon kanallarında yayımlanmaktadır. Programda hem Geleneksel Türk Tiyatrosu’nun genel özelliklerinin hem de alaycı dönüştürüm örneklerini bulmaktayız.

Bu bağlamda “Komedi Dükkânı” adlı programın 17.11.2007 tarihinde yayımlanan “Kırmızı Başlıklı Kız”; 23.11.2007 tarihinde yayımlanan “Pinokyo” ve 21.12.2007 tarihinde yayımlanan “Nasreddin Hoca ve Komşusu” adlı bölümlerin Geleneksel Türk Tiyatrosu’yla benzerlikleri üzerinde durulacak ayrıca “alaycı dönüştürüm” çerçevesinde incelenecektir.

Anahtar Kelimeler: Geleneksel Türk Tiyatrosu, Komedi Dükkânı, alaycı dönüştürüm.

ABSTRACT

In the history of culture, it can be said that many cultural elements, which are thought to be out of date, are transformed by being updated into today. Tv is one of the most effective communication means. Programmes broadcasted are watched by millions of people by the help of tv. In short term, some oral elements thought to be extinct can be popular once again among new generations.

Today in cultural industry, to reach the public, tradition and history is used. In this context, we can see a lot of examples in visual and written media. “Comedy Shop” is one of these examples. This tv show is outstanding with its aspects related to traditional Turkish drama. This show was broadcasted in many tv channels. A lot of features of traditional Turkish drama and its cynical transformation can be found in the show.

In this context, we will examine the episodes of “Comedy Shop” called: “Little Girl With Red Hood” broadcasted on 23.11.2007, “Pinocchio” broadcasted on 23.11.2007, “Nasreddin Hodja and His Neighbour” broadcasted on 21.12.2007 in terms of “travestissement burlesque” and its similarities with traditional Turkish drama.

Key Words: traditional Turkish drama, Comedy Shop, travestissement burlesque.

Giriş

Kültür tarihinde var olan kültürel yaratmalar, yüzyıllardır kesintiye uğramadan devam etmekte ve günümüze taşınmaktadır. Bu kültür yaratmaları sözlü ve yazılı eserleri kapsamaktadır. Yazılı edebi eserleri okuyucuya ulaştıran en önemli buluş matbaadır. Daha sonra radyo yayınları aracılığıyla geleneksel tiyatro türleri dinleyiciyle tanışmıştır. Radyo, dinleyicinin de kendisini oyuna dâhil edebildiği sanal bir dünya olarak karşımıza çıkmıştır¹. Ancak bilindiği üzere sözlü eserlerin kitlelere aktarılmasını sağlayan, günümüzde her evde var olan birincil iletişim aracı televizyondur. 1970’li yıllardan itibaren gündelik hayatın bir parçası olan televizyonun etkisi, özel sektör yatırımlarıyla daha da genişlemiştir. Renklenen ve kanallarının sayısı artan televizyon, internete rağmen halen toplumsal hayatı biçimlendiren temel dinamik durumundadır².

W. J. Ong’a göre “birincil sözlü kültür”, yazı ve matbaa kavramlarının varlığını bile bilmeyen, iletişimin yalnız konuşma dilinden ibaret olduğu kültürleri kapsamaktadır. W. J. Ong, çağımızın ileri teknolojisiyle yaşantımıza giren telefon, radyo, televizyon vb. elektronik araçların sözlü nitelikleri, üretimi ve işlevi önce yazı ve metinden çıkıp sonra konuşma diline dönüştüğü için bu kültürleri de “ikincil sözlü kültür” olarak

¹ Özdemir, N., (2008), *Medya Kültür ve Edebiyat*, Geleneksel Yayıncılık, Ankara, s.159-160.

² Özdemir, N., (2006), “Türk Edebiyatı ve Medya”, *Milli Folklor*, S.70, s. 19.

nitelendirmiştir. Günümüzde birincil sözlü kültüre pek rastlanmaz. Ancak teknolojiden yararlanan pek çok kültürde ve alt kültürde aşama aşama birincil sözlü kültürden kalma düşünce biçimleri görülmektedir³.

Komedi Dükkânı adlı program birincil sözlü kültüre ait unsurları, kitle iletişim araçlarından biri olan televizyon vasıtasıyla ikincil sözlü kültüre taşımayı başarmıştır. Televizyon günlük hayata ağırlıklı olarak görüntülerle girer, geçmişe ve tarihe ait yeni bir bağ kurar. Böylece ya tamamen unutulmuş ya da unutulmaya yüz tutmuş herhangi bir olguyu yeniden güncel hale getirir⁴. Televizyon, geleneğin geçmişten geleceğe taşınması için bir vasıta görevi yapabilir. Çünkü geleneğin içinde yenilemeye, güncellemeye veya değişiklik yapmaya ve bu sayede geleneği devamlı kılmaya izin veren bir öz vardır. Bu öz kaybolmadığı sürece her gelenek değişerek gelişir⁵. Komedi Dükkânı, unutulmaya yüz tutmuş kültürel değerleri gelenekle bağlarını koparmayarak güncelleyip, halka aktarmıştır.

Programın genel kurgusu, temel yapısına bakıldığında Geleneksel Türk Tiyatrosu'nun önemli bir kaynağı olan halk tiyatrosuyla pek çok açıdan benzerlikler taşıdığını söylemek mümkündür. Bu çalışmada söz konusu benzerlikler malzeme ve teknik, kişiler, komedi unsuru, programın bölümleri dikkate alınarak incelenip, yayımlanan programlardan üç örnek seçilerek metinlerarası yöntemlerden biri olan alaycı dönüştürüm bağlamında ele alınacaktır.

I- Komedi Dükkânı İle Geleneksel Türk Tiyatrosu Arasındaki Benzerlikler

Gerek televizyon kanallarında yayımlanan gerekse tek kişilik gösterilerle izleyicilerle buluşan Cem Yılmaz, Ata Demirel, Huysuz Virjin'in yaptığı programların bir benzeri de 2007-2008 yayın dönemlerinde televizyon kanallarında yayımlanan Komedi Dükkânı adlı programdır. Bu program, kentli sözlü kültür tiyatrosu gelenekleri olan Karagöz'ün, Ortaoyunu'nun ve Tulûat'ın ekrandaki devamı gibi düşünülebilir. Komedi Dükkânı'nda, sözlü kültür tiyatro geleneklerinin eksen kahramanları olan komik çiftlerin (Karagöz-Hacivat, Kavuklu-Pişekar, İhtiyar-İbiş) çağdaş benzerleri (Tolga Çevik-Salih Kalyon) yer almaktadır. Ana vaka yapısı etrafında oyuncular, belirli bir oyunu sahnelemeye çalışırken açık biçimci ve göstermeci tiyatro anlayışındaki gibi seyircileri de gösteriye katmaktadırlar. Bu katılım seyirci ile diyaloglar, seyircinin sahneye davet edilmesi, yönetmen tarafından seyircinin yönlendirilmesi vb. şeklinde gerçekleşmektedir. Programın "doğaçlama" olarak gerçekleştirildiği izlenimi verilmektedir⁶. Bu doğaçlama izlenimi, Tulûat tiyatrolarını andırmaktadır. Tulûat tiyatrosunda çoğu kez oyunun konusunu bile düşünmeden bir ad konur. Yönetmen temsilden yarım saat önce oyuncuları toplar ve temsili, perdeler halinde özetler⁷. Tıpkı Ortaoyunu'ndaki gibi bu programda da sıkça soyutlamalara başvurulmaktadır. Sahnedeki piyanist ise, Ortaoyunu'ndaki çalgıcı takımını andırmaktadır. Pinokyo, Pamuk Prenses ve Yedi Cüceler, Romeo ve Juliet, Polyanna, Nasreddin Hoca, Robenson Cruzoe gibi sözlü ve yazılı edebiyat geleneklerinin temel eserleri ve kahramanları da bu programda canlandırılmaktadır. Bu canlandırmalarda kaynak çoğu zaman geçmişe ait olmasına rağmen programda güncelleştirme söz konusudur⁸.

Yukarıda ifade edilen özelliklerinden dolayı Komedi Dükkânı adlı program Geleneksel Türk Tiyatrosu'nun kaynağı olan halk tiyatrosu türlerinden en çok Karagöz ve Ortaoyunu ile benzerlikler göstermektedir. Bu yüzden çalışmada bu iki tür üzerinden karşılaştırmalar yapılacaktır.

1. Malzeme ve Teknik

Komedi Dükkânı adlı program ile Karagöz ve Ortaoyunu malzeme ve teknik bakımından pek çok benzerlik gösterirler. Ortaoyunu'nda oyun düzeni şu şekildedir:

1.1. Ortaoyunu izleyicilerin oyuncuları daire biçiminde kuşattığı bir alanda oynanır.

1.2. Sandık Odası: Oyuncuların kıyafetleri bulunur.

1.3. Kapı Oyuncuları: Oyun yerlerine girip çıkarlar.

1.4. Çalgıcıların bulunduğu yer.

1.5. Dükkân: Bir arşın yüksekliğinde kadın seyircilerin oturduğu kafestir.

1.6. Meydan: Temsilin verildiği otuz arşın uzunluğunda yirmi arşın genişliğinde oyun yerine verilen addır.

1.7. Yeni Dünya: Ev yerine kullanılan aşağı yukarı 1.5 metre yüksekliğinde erkek seyircilerin oturduğu yerdir.

³ Ong, W. J., (2007), *Sözlü ve Yazılı Kültür-Sözün Teknolojileşmesi-*, Metis Yayınları, İstanbul, s. 23-24.

⁴ Aytaç, G., (2005), *Edebiyat ve Medya-Kitaptan Ekran Edebiyat-*, Hece Yayınları, Ankara, s. 11, 112.

⁵ Ekici, M., (2008), "Geleneksel Kültürü Güncellemek Üzerine Bir Değerlendirme", *Millî Folklor*, S. 80, s. 38.

⁶ Özdemir, N., (2008), s. 239.

⁷ And, M., (1970), *100 Soruda Türk Tiyatrosu Tarihi*, Gerçek Yayınevi, İstanbul, s.152.

⁸ Özdemir, N., (2008), s. 239-240.

1.8. Parmaklık: Çoğu kez yarım metre uzunluğunda, kızaklar arasına ip dolayarak seyircilerle oyun yerini birbirinden ayıran bölmedir.

Karagöz ise karartılmış bir yerde iki desteğe gerilmiş 100x120 cm boyutlarında bir beyaz perde üzerinde oynatılır. Perde yerden iki metre yüksekliğe gerilmiştir⁹. Karagöz de oynatılan tipler deriden yapılan bir çeşit kukla gibi düşünülebilir. Bu tipler, “hayali” tarafından oynatılır. Yani tiplerin ne yapacağını hayali kurgular. Bu açıdan bakıldığında Komedi Dükkâni adlı programdaki yönetmenin, Karagöz’deki hayalinin görevini yaptığı düşünülebilir. Tolga Çevik, Salih Kalyon ve diğer tiplerin rolleri yönetmen tarafından belirlenmekte ve kurgulanmaktadır.

Komedi Dükkâni adlı programda izleyiciler, oyuncuların rahatça görebilecekleri sabit bir alanda otururlar. Oyuncular kuliste (sandık odası) giyinip sahneye çıkarlar. Program süresince seyirciler arasından ya da yapımcı şirketten konuya dâhil olan kimi “kapı oyuncuları” vardır. Çalgıcının (piyanistin) yeri hep belli ve aynıdır. Ortaoyunundaki meydanın yerini programda sahne alır ve tıpkı meydan gibi sahnenin de boyutları aynıdır; oyuna göre değişmez. Oyuncular oyun boyunca fazla bir dekor kullanmazlar.

2. Kişiler

Karagöz’de de Ortaoyunu’nda da temel kişiler tipik özellikler taşırlar. Bu özellikler o tipleri belirleyen nitelikler olduğundan seyirci tarafından tanınmasını sağlar.

2.1. Karagöz’ün de Ortaoyunu’nun da kişileri birer tiptir. Dolayısıyla tipik özellikleri vardır.

2.2. Kişilerin dış görünüşleri, fiziki özellikleri önemlidir. Oyunda belli kişiler hep belli şekilde giyinirler.

2.3. Karagöz’ün iki temel karakteri Karagöz ve Hacivat; Ortaoyunu’nun iki temel karakteri Kavuklu ve Pişekâr’dır. Pişekâr oyunu açar; Kavuklu bir densizlik yaptığında Pişekâr müdahale eder. Kavuklu Pişekâr’ın ardından oyuna girer. Karagöz’de Pişekâr tipinin yerini Hacivat, Kavuklu’nun yerini ise Karagöz alır¹⁰.

Komedi Dükkâni adlı programdaki kişiler, Karagöz ve Ortaoyunu’ndaki kişilerle benzerlik gösterirler. Programdaki kişiler dikkate alındığında Tolga Çevik’in daha çok Karagöz’deki Hacivat’a, Ortaoyunu’ndaki Pişekâr’a; Salih Kalyon’un Karagöz’e, Ortaoyunu’ndaki Kavuklu’yabenzediği söylenebilir. Ayrıca yönetmenin onlara hitap şekli Arkadaşım (Tolga Çevik), Beyefendi (Salih Kalyon) oyuncuların tiptişmesini sağlayan bir unsur olarak düşünülebilir. Kimi zaman “Yönetmen”in de bir oyuncu gibi görülebileceği hatta Karagöz’deki Hacivat’ın, Ortaoyunu’ndaki Pişekâr’ın yerini aldığı söylenebilir. Çünkü programda kimi zaman yönetmen, Tolga Çevik’in rolünü devralır. Tolga Çevik ise Salih Kalyon’un yerine geçmiş gibi olur.

3. Komedi Unsuru

Karagöz ve Ortaoyunu’ndakomedi unsuru, bazı kelime ve deyimlere mecaz ve gerçek anlam bağlamında ters anlam verme, karşıdakini anlamazlıktan gelerek amaç dışı anlamda anlama ya da ne anlatmak istediğini tam olarak anlamadan anlamış görünme¹¹ gibi söz oyunlarının yanında tamamıyla oyunculuk yeteneğine bağlı jest ve mimik kullanımındaki başarıya da bağlıdır. H. Bergson da “komik” e sebep olan unsurların “olay dizileri”nin yinelenmesi, tersine çevrilmesi, dizilerin birbirinin içine girmesi olabileceğini ve bu durumun “sözcük dizileri” için de geçerli olabileceğini belirtir¹².

Karagöz ve Ortaoyunu oyunlardaki “komik unsur”ları bakımından benzerlik gösterirler. Ortaoyunu Karagöz’ün perdeden meydana inmiş şeklidir¹³. Karagöz’de de Ortaoyunu’nda da her ne kadar oynanan oyunun konusu belli olsa da ana hatları aynı kalmak üzere oyun her sahnelenişinde adeta yeniden yazılır. Bu çerçevede Ortaoyunu’nun konuları âdet ve inanışlarla toplumsal eleştiriyile halk hikâyeleriyle ilgili olabileceği gibi temasız, basit konulu ya da günlük yaşamla da ilgili olabilir¹⁴.

Komedi Dükkâni adlı programda da komedi unsurunun adeta Geleneksel Türk Tiyatrosu’ndaki unsurlar üzerine inşa edildiği söylenebilir. Programda gülmeceyi sağlayan Tolga Çevik’in Salih Kalyon’u ya da yönetmeni kimi zaman yanlış anlaması kimi zaman anlamazlıktan gelmesi ve kimi zaman da dediklerini anlamadığı halde anlamış gibi görünmesidir. Aynı durum Salih Kalyon için de geçerlidir. Ayrıca her iki oyuncunun da oyun sırasındaki jest ve mimikleri son derece önemlidir. Bu jest ve mimikler hiçbir şeyin konuşulmadığı anlarda bile seyirciyi güldürmektedir.

4. Karagöz, Ortaoyunu ve Komedi Dükkâni’nin Bölümleri

⁹ Artun, E., (2006), *Anonim Halk Edebiyatı Nesri*, Kitabevi Yayınları, İstanbul, s. 179,184.

¹⁰ Artun, E., (2006), s. 185-186.

¹¹ And, M., (1970), s. 56.

¹² Bergson, H., (2006), *Gülme- Komiğin Anlamı Üstüne Deneme*, Ayrıntı Yayınları, İstanbul, s. 65.

¹³ Türkmen, N., (1991), *Orta Oyunu*, Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları, İstanbul, s. 96.

¹⁴ Türkmen, N., (1991), s.11-12.

Ortaoyunu, Karagöz'ün perdeden yere üç boyutlu olarak inmiş devamı olarak görülür¹⁵. Bu yüzden Karagöz ve Ortaoyunu'nun bölümleri birbirine benzer niteliktedir. Komedi Dükkânı'nda da her ne kadar böyle kesin bölümlenmeler olmasa da programın akışı takip edildiğinde aynı kesitlerden oluştuğunu söylemek mümkündür. Aşağıda bu kesitler anlatılmaktadır:

4.1. Mukaddime / Öndeyiş

Hacivat çıkıp perde gazeline başlar. Pişekâr meydana çıkıp oyunu tanıtır.

Önce sahneye Tolga Çevik çıkar ve konuşmaya başlar.

4.2. Muhavere / Söyleşme

Bu bölüm tekerlemeye benzeyen, söylemesi ustalık isteyen, Karagöz'deki "muhavere"ye benzeyen ancak ortaoyununa has bir bölümdür. Kayık tekerlemesi, Kavuklu'nun gördüğü olağanüstü rüyayı anlatan bölümdür.

Komedi Dükkânı adlı programda asıl oyuna geçilmeden seyirci oyuna hazırlanır. Bu sırada iki oyuncu ya da oyuncularla yönetmen arasında çeşitli konuşmalar olur.

4.3. Fasil (Oyun)

Karagöz'de de Ortaoyunu'nda da Komedi Dükkânı adlı programda da asıl oyunun oynandığı bölümdür.

4.4. Bitiş

Karagöz'de Karagöz, Kavuklu ile Pişekâr'da Pişekâr oyunu bitirir. Gelecek oyunun adını duyurur¹⁶. Komedi Dükkânı'nda Tolga Çevik oyunu bitirir.

II- Komedi Dükkânı ve Alaycı Dönüştürüm Örnekleri

Metinlerarasılık kavramı, iki ya da daha çok metin arasında bir alışveriş, bir tür konuşma ya da söyleşim biçimi, genel olarak bir yeniden yazma işlemi olarak da anlaşılabilir. Bir yazar başka bir yazarın metninden bazı parçaları alarak kendi metni bağlamında kaynaştırıp yeniden yazabilir¹⁷. Komedi Dükkânı adlı programda Pinokyo, Kırmızı Başlıklı Kız, Nasreddin Hoca ve Komşusu gibi pek çok kişi tarafından bilinen metinlerin içinden bazı parçalar seçilerek kullanılmıştır. Bu metinler Tolga Çevik ve Salih Kalyon'un oyunculuğuyla birleşerek yeniden yazılmıştır. Bu programda temel amaç, izleyici güldürmek olduğundan söz konusu masallar metinlerarası yöntemlerinden biri olan alaycı dönüştürüm kullanılarak izleyiciye aktarılmıştır.

Bir eserin konusunu ve/veya içeriğini değiştirerek daha çok, ciddi bir eserden gülünç, eğlendirici bir eser türetmek, bir ölçüde, bir başka yazarın eserine ait cümleleri ya da dizeleri eğlendirmek amacıyla yeniden kurgulamak olan alaycı (gülünç) dönüştürüm, yine bir metnin eylemini ya da konusunu olduğu gibi sürdürerek, eserin temel içeriğini ve anlatsal devinimini değiştirmeden, onu yeniden yazmak olarak tanımlanabilir¹⁸.

1. Kırmızı Başlıklı Kız¹⁹

Komedi Dükkânı adlı programın 17.11.2007 tarihinde yayımlanan "Kırmızı Başlıklı Kız" masalını konu ettiği bölümde, Kırmızı Başlıklı Kız'ın adı "Cennet" olarak değiştirilir. Oysaki masalda, küçük kıza büyükannesi kırmızı kadifeden bir başlık armağan eder ve küçük kız başlığı çok sever ve başından hiç çıkarmaz. Bu nedenle de herkes ona "Kırmızı Başlıklı Kız" der. Dolayısıyla Kırmızı Başlıklı kızın adının Cennet olarak değiştirilmesi ve bu rolü oynayan oyuncunun erkek olması izleyiciyi güldüren alaycı dönüştürüm örnekleridir.

Yönetmen, Kırmızı Başlıklı Kız'ı oynayan Tolga Çevik'in ormanda giderken hayvanlarla konuşmasını ve mutlu bir şekilde yoluna devam etmesini söyler. Tolga Çevik'in hayvanlarla olan diyalogu izleyiciyi güldürür.

Kırmızı Başlıklı Kız rolündeki oyuncu Tolga Çevik, masalda yeri olmayan kendine ait cümlelerle diyaloglar kurar ve böylelikle seyircilere bambaşka bir "Kırmızı Başlıklı Kız" masalı anlatmış olur. Kurt kılığındaki oyuncu Salih Kalyon, kostümünü değiştirmeden önce ormanlar kralı aslanı sonra da "Yönetmen" in isteği üzerine Tolga Çevik'in yerine Kırmızı Başlıklı Kız'ı oynar.

Masalda Kırmızı Başlıklı Kız büyükannesi zannettiği kurda sırasıyla gözlerinin, kulağının, burnunun, ağzının neden büyük olduğunu sorar. Programda Tolga Çevik'in Salih Kalyon'a bu sorular karşısında verdiği yanıtlar seyircilerin gülmesini sağlar. Gözlerin neden bu kadar büyük sorusuna Tolga Çevik, "genetik,

¹⁵ Özünlü, Ü., (1999), *Gülmecenin Dilleri*, Doruk Yayıncılık, Ankara, s.63.

¹⁶ And, M., (1985), *Geleneksel Türk Tiyatrosu*, İnkılâp Kitabevi, İstanbul, s. 311-327, 386-401; Artun, E., (2006), s. 178-179, 189-190.

¹⁷ Aktulum, K., (1999), *Metinlerarası İlişkiler*, Öteki Yayınevi, Ankara, s. 17.

¹⁸ Aktulum, K., (1999), s. 126.

¹⁹ *Kırmızı Başlıklı Kız*- Grimm (Resimleyen: Gözde Bitir S.), Can Sanat Yayınları, İstanbul, 2009.

aileden geliyor” der. Kulağın neden bu kadar büyük sorusuna “masal gereği böyle büyük” der. Burnun neden bu kadar büyük sorusuna “Yönetmen zorladı, ne bileyim ben” der. Ağzın neden bu kadar büyük sorusuna ise “gerçekten o kadar büyük mü ağzım” diye yanıt verir. Bütün bu gülünç yanıtlarla masalı yeniden yazmış olur.

Masalın sonunda avcı yerine ormanlar kralı aslan, kurda hesap sormaya gelir, burada Yönetmen devreye girer, ormanlar kralı aslana taktik verir. Kırmızı Başlıklı Kız’ın annesinin kendisini aradığını daha sonra da cep telefonuna üç defa mesaj çektiği söylemesini ister. Bir masal kahramanının cep telefonunun olması ve bu telefonla mesaj çekmesi izleyici için beklenmedik bir durumdur. Bu beklenmedik durum gülmeceyi yaratır.

2. Pinokyo²⁰

23.11.2007 tarihinde yayımlanan “Pinokyo” adlı bölümünün söyleşme kesitinde izleyici, Pinokyo ve Gepetto Usta tipine hazırlanır. Bilindiği gibi masalın orijinalinde Pinokyo yalan söylediği üzere bir malzeme verilmiştir. Programda da Tolga Çevik’e Pinokyo’nun burnu yerine kullanılmak üzere bir malzeme verilmiştir. Pinokyo’nun burnu yerine kullanılan malzemenin Pinokyo kılığındaki oyuncu Tolga Çevik tarafından algılanamaması ve seyirciye de bu yanlış anlamamanın yansıtılması, “yanlış anlama” ve “söyleneni ters anlama” unsurlarıyla gülmeceyi sağlar.

Gepetto rolünü oynayan Salih Kalyon, Pinokyo masalı ile Keloğlan masalını karıştırır. Yönetmen, ona Pinokyo’nun babası Gepetto Usta olmasını söyler ancak o Keloğlan masalındaki padişah rolünü oynamak ister. Yönetmen, Pinokyo rolünü oynayan Tolga Çevik’ten “kütük” olmasını ister. Salih Kalyon’a bu kütüğü yontmasını ve bir kukla yapmasını söyler. Bu istek, bir dizi yanlış anlamaya yol açarak programdaki alaycı dönüştürüm örneklerinin ortaya çıkmasını sağlar.

Yönetmen, Tolga Çevik’ten aynı anda hem Pinokyo’ya can veren peri, hem de Pinokyo olmasını ister. Peri, Gepetto’nun kendisine mesaj attığını bu yüzden Pinokyo’ya can vereceğini söyler. Bu sırada tahtadan yapılmış bir kuklanın canlanarak bir erkek çocuğa dönüşmesi, Salih Kalyon’un bu durum karşısındaki şaşkınlığını ifade ediş biçimi, kullandığı jest ve mimikler izleyiciyi güldürür. Tolga Çevik ve Salih Kalyon’un sürekli Yönetmen’i yanlış anlamaları ve dediklerini tekrar ettirmeleri Yönetmen’i şaşırtır ve o da hata yapar.

Pinokyo’nun canlandıktan sonra babasına ben çok yalnızım başka kimseyi “oymadın mı benim niye hiç arkadaşım yok” diye hesap sorması bilinen Pinokyo Masalı’nda olmayan bir diyalogdur. Tolga Çevik’in bu diyalogta mecaz ve cinas gibi kelime oyunlarını kullanarak seyirciyi güldürmesi alaycı dönüştürüm örneğidir.

Herkes tarafından bilinen bir masal kahramanı olan Pinokyo’ya Muhittin adının verilmesi, Pinokyo’ya masalda olmayan bir arkadaş bulunması ve ona doğum günü kutlaması yapılması, Muhittin’in bu kutlamadaki davranışları alaycı dönüştürüm çerçevesinde metne eklenen komedi unsurlarıdır. Program söz konusu doğum günü kutlamasıyla biter.

3. Nasreddin Hoca ve Komşusu²¹

21.12.2007 tarihinde yayımlanan “Nasreddin Hoca ve Komşusu” adlı bölümde her iki oyuncu da Yönetmen’den gelen bütün yönlendirmeleri yanlış anlarlar. Bu yanlış anlamalar oyuncuların jest ve mimikleriyle birleştiğinde ortaya son derece komik diyaloglar ve durumlar çıkar.

Nasreddin Hoca kılığındaki oyuncu Salih Kalyon, pek çok Nasreddin Hoca fıkrasını birbirine karıştırır, “Kazan Doğurdu” fıkrasını anlatırken “Ya Tutarsa” fıkrasından bazı parçaları ekler. Yönetmen, Tolga Çevik’ten “kazan” olmasını ister, Tolga Çevik smokin giymiş bir şekilde kazan olmaya çalışır, komik bir duruma düşer. Salih Kalyon’un eşekle konuşması istenir. Salih Kalyon eşeği bağlayıp, kaportacıya ya da benzinciye gitmekten söz eder. Tolga Çevik’in Nasreddin Hoca’nın eşeğini seslendirmesi istenir, Nasreddin Hoca eşekle konuşturulur. Yönetmen, Tolga Çevik’in eşeğin söylediklerini alt yazı ile ekrana taşınması gerektiğini söyler. Aynı anda olağandışı pek çok şeyi yapmaya çalışan Tolga Çevik’in komik durumu alaycı dönüştürüm örnekleriyle izleyiciyi güldürür.

Programda Nasreddin Hoca’nın komşusuna bir isim verilmeye çalışılır ancak bu isim bir türlü belirlenemez. Kırmızı Başlıklı Kız masalında olduğu gibi fıkraya tipine cep telefonu kullanılmak istenir. Salih Kalyon o devirde cep telefonu olmadığı uyarısında bulunur. Tolga Çevik de haberi “cep güvercin”i ile gönderebileceğini söyler. Daha sonra Nasreddin Hoca’nın evine gidebilmek için arabaya biner ve o devirde araba olmadığını hatırlar.

Nasreddin Hoca, “Kazan Doğurdu” adlı fıkraya metninde komşundan ödünç aldığı kazanın içine küçük bir kazan koyarak iade eder. Bu küçük kazanın ne olduğunu soran komşusuna kazanın doğurduğunu söyler,

²⁰ Collodi, C., (2009), *Pinokyo* (çev. Dost Körpe), Kabalcı Yayınevi, İstanbul.

²¹ *Letâ’if-i Hoca Nasreddin*, (Hzl. Arslan, M.– Paçacıoğlu, B.), (1996), Dilek Ofset Matbaacılık, Sivas.

komşusu mutlu bir şekilde herhangi bir sorgulama yapmadan kazanı kabul eder. Komedi Dükkânı adlı programın söz konusu bölümünde ise Nasreddin Hoca, kazanın doğurduğunu söylediğinde komşusu “genetik kopyalama”yla mı çoğaltıldı diye sorar. Çağımıza ait bu beklenmedik soru izleyiciyi güldürmeyi başarır. Daha sonra komşu evine geri döner, komşunun karısını seslendiren Yönetmen, Nasreddin Hoca’nın komşusunu oynayan Tolga Çevik’e “geldin mi?” diye sorar. Tolga Çevik, Yönetmenle alay ederek gelmediğini “sesli mesaj” yolladığını söyler.

Yönetmen, fıkranın çekimi esnasında her iki oyuncunun da kendisini sık sık yanlış anlaması ya da anlamamazlıktan gelmesine daha fazla dayanamayarak fıkranın kazanın ölmesi kesitini hızlandırılmış bir şekilde oynamalarını ister. Bu hızlı çekim, oyuncuların komik duruma düşmesini ve izleyicinin eğlenmesini sağlar.

Sonuç

Komedi Dükkânı adlı program gerek kurgusu gerekse yapısı bakımından Karagöz ve Ortaoyunu’nun devamı, güncellenerek günümüze taşınmış ve hatta dönüştürülmüş hâli olarak düşünülebilir.

Bu üç bölümdeki konuların işlenişinden hareketle Komedi Dükkânı adlı programda yer alan konuların herkes tarafından bilinen masallardan ya da hikâyelerden seçilerek yeniden yapılandırıldığını ve alaycı dönüştürüm çerçevesinde yeniden yazıldığını söylemek mümkündür. Böylece aslında topluma hiç de yabancı olmayan konular ve bu konuların kahramanları, zaman içerisinde çeşitli nedenlere bağlı olarak unutulmaya yüz tutmuşken alaycı dönüştürüm yöntemiyle, çağımıza uyarlanmıştır.

Bu programın başlıca amacının tıpkı Karagöz ve Ortaoyunu’ndaki gibi izleyiciyi güldürmek ve eğlendirmek olduğu söylenebilir.

Kaynakça

- Aktulum, Kubilay, (1999), *Metinlerarası İlişkiler*, Öteki Yayınevi, Ankara.
- And, Metin, (1970), *100 Soruda Türk Tiyatrosu Tarihi*, Gerçek Yayınevi, İstanbul.
- _____ (1985), *Geleneksel Türk Tiyatrosu*, İnkılâp Kitabevi, İstanbul.
- Artun, Erman, (2006), *Anonim Türk Halk Edebiyatı Nesri*, Kitabevi Yayınları, İstanbul.
- Aytaç, Gürsel, (2005), *Edebiyat ve Medya-Kitaptan Ekran Edebiyat-*, Hece Yayınları, Ankara.
- Bergson, Henri, (2006), *Gülme-Komiğin Anlamı Üstüne Deneme-*, Ayrıntı Yayınları, İstanbul.
- Collodi, Carlo, (2009), *Pinokyo* (çev. Dost Körpe), Kabalıcı Yayınevi, İstanbul.
- Ekici, Metin, (2008), “Geleneksel Kültürü Güncelleme Üzerine Bir Değerlendirme”, *Millî Folklor*, S. 80, s. 33-38.
- Kırmızı Başlıklı Kız - Grimm* (Resimleyen. Gözde Bitir S.), Can Sanat Yayınları, İstanbul, 2009.
- Letâ’if-i Hoca Nasreddin* (Hzl. Doç. Dr. Mehmet Arslan- Yrd. Doç. Dr. Burhan Paçacıoğlu), (1996), Dilek Ofset Matbaacılık, Sivas.
- Ong, Walter, J., (2007), *Sözlü ve Yazılı Kültür-Sözün Teknolojileşmesi-*, Metis Yayınları, İstanbul.
- Özdemir, Nebi, (2006), “Türk Edebiyatı ve Medya”, *Millî Folklor*, S.70, s. 7-21.
- _____, (2008), *Medya Kültür ve Edebiyat*, Geleneksel Yayınları, Ankara.
- Özünlü, Ünsal, (1999), *Gülmecenin Dilleri*, Doruk Yayıncılık, Ankara.
- Türkmen, Nihâl, (1991), *Orta Oyunu*, Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları, İstanbul.
- <http://www.diziizlevelim.com/komedi-dukkan-9-bolum.html#2> (e.t. 2010).
- <http://www.diziizlevelim.com/komedi-dukkan-10-bolum.html#1> (e.t. 2010).
- <http://www.diziizlevelim.com/komedi-dukkan-14-bolum.html#2> (e.t. 2010).
- <http://www.komedidukkani.tv/> (e.t. 2010).
- <http://www.tolgacevik.com/> (e.t. 2010).

* e.t.: erişim tarihi